

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного
факультету Олександр Т.О.

(підпис)
« _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

«Економічна психологія»

освітнього рівня бакалавр

(назва освітнього рівня)

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 053 Психологія

(код і назва спеціальності)

ОПП «Практична психологія»

Шифр за навчальним планом ВВ1.2.04

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Економічна психологія», затверджена на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П. Драгоманова

Розробник: **Каськов І.В.**, к. психол. н., доцент кафедри практичної психології

Затверджено на засіданні кафедри практичної психології

«30» серпня 2023 року, протокол №1 .

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Митник О.Я.

I. Опис дисципліни
Шифр дисципліни ВВ1.2.04

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань <i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>	Кількість кредитів - 3		Методи навчання групова рефлексія, групова дискусія, ігрове моделювання, мозковий штурм
Спеціальність <i>053 Психологія</i>	Загальна кількість годин - 90		
Освітній рівень <i>бакалавр</i>	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	18	8	
	Семінарські (практичні, лабораторні) заняття		
	16	6	
Нормативна/вибіркова		вибіркова	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом –	3		Форми поточного контролю індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
Семестр –	5	5	
	Самостійна робота		
	56	76	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: - самостійна робота			Форма підсумкового контролю Екзамен
Співвідношення аудиторних годин і годин СРС			
Мова навчання	українська		

Предмет вивчення навчальної дисципліни - вивчення психологічних аспектів економічної свідомості особистості, групи.

Міждисциплінарні зв'язки – «Загальна психологія», «Психологія конфлікту», «Політична психологія», «Етнічна психологія», «Психодіагностика».

Мета і завдання навчальної дисципліни - сформувати у студента навички ефективного психологічного аналізу економічних явищ на різних рівнях соціального життя суспільства; розкрити взаємозв'язок різних суб'єктів економічних стосунків та моделі економічної поведінки населення

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p>ПРН3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням економічно-психологічних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>ПРН14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості</p>	<p>ЗК3. Навички використання психолого-економічних знань.</p> <p>ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії та економічної раціональної поведінки</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p>ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна і вечірня форма					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	с	л а б	ін д	с.р.		л	с	ла б	ін д	с.р. .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Вступ в економічну психологію												
Тема1. Економічна психологія як галузь психологічної науки		2	2			10		2	1			15
Тема2. Економічна соціалізація особистості.		4	4			10			1			15
Тема 3. Економічна психологія сприйняття грошей та особливості «грошової поведінки»		4	4			10		2	1			15
Разом за змістовим модулем 1		10	10			30		4	3			45
Змістовий модуль 2. Психологічні основи економічної свідомості і поведінки особистості												
Тема 4. Психологія багатства та бідності		4	2			13		2	1			15
Тема 5. Психологія реклами		4	4			13		2	1			16
Разом за змістовим модулем 2		8	6			26		4	2			31
Усього годин		18	16			56		8	6			76

IV. Зміст дисципліни

Змістовий модуль I: Вступ в Економічну психологію

Тема 1. Економічна психологія як галузь психологічної науки.

Лекція 1 Економічна психологія як галузь психологічної науки.

Історичні витоки економічної психології Предмет та об'єкт економічної психології. Економічна психологія в системі наук. Структура економічної психології. Поняття про суб'єкт господарських відносин. Методи економіко-психологічних досліджень. Значення економічної психології для розуміння законів ринкових відносин.

Література:

- *основна:* [1, 3];
- *додаткова:* [2].

Тема 2. Економічна соціалізація особистості.

Лекція 2 Економічна соціалізація особистості.

Етапи та механізми соціалізації особистості. Вплив соціального статусу батьків, національності на процес економічної соціалізації дитини. Гендерна різниця. Добровільна та вимушена адаптація до ринкових відносин.

Література:

- *основна:* [1, 3];
- *додаткова:* [1].

Тема 3. Економічна психологія сприйняття грошей та особливості «грошової поведінки»

.

Лекція 3. Економічна психологія сприйняття грошей та особливості «грошової поведінки»

Ставлення до грошей та грошова поведінка. Гроші як об'єкт психологічної оцінки. Типи акцентованої поведінки щодо використання грошей. Психологічна характеристика сутності грошей

Література:

- *основна*: [2];
- *додаткова*: [3]

Змістовний модуль II. Психологічні основи економічної свідомості і поведінки

Тема4. Психологія багатства та бідності

Лекція 4. Психологія багатства та бідності

Проблема бідності та багатства у психології. Економічна депривація. Психологічні причини бідності. Особистісні характеристики бідних.

-

Література:

- *основна*: [3;
- *додаткова*: [2]

Тема 5. Психологія реклами

Лекція 5. Психологія реклами

Психологія ціноутворювання та реклами. Емоційний вплив реклами. Цілі маркетингу та рекламних комунікацій. Позиціювання торгових марок. Стратегії використання засобів реклами.

Література:

- *основна*: [1];
- *додаткова*: [2]

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Зміст завдань до семінарських (практичних, лабораторних) занять

Змістовий модуль 1. Вступ в Економічну психологію Семінар 1.

Тема: Актуальні проблеми Економічної психології План заняття

Історичні витоки економічної психології Предмет та об'єкт економічної психології. Економічна психологія в системі наук. Структура економічної психології. Поняття про суб'єкт господарських відносин. Методи економіко-психологічних досліджень. Значення економічної психології для розуміння законів ринкових відносин

Основна література: 1, 3 .

Додаткова література: 2, 4.

Семінар 2.

Тема 2. Етапи та механізми економічної соціалізації особистості

Етапи та механізми соціалізації особистості. Вплив соціального статусу батьків, національності на процес економічної соціалізації дитини. Гендерна різниця. Добровільна та вимушена адаптація до ринкових відносин.

Література:

- *основна:* [1, 3];
- *додаткова:* [1].

Семінар 3

Тема 3. Ставлення до грошей та грошова поведінка

Ставлення до грошей та грошова поведінка. Гроші як об'єкт психологічної оцінки. Типи акцентованої поведінки щодо використання грошей. Психологічна характеристика сутності грошей

Основна література: [1]

Додаткова література: [2]

Змістовний модуль II.

Психологічні основи економічної свідомості і поведінки

Семінар 4.

Лекція 4. Психологія багатства та бідності

Проблема бідності та багатства у психології. Економічна депривація. Психологічні причини бідності. Особистісні характеристики бідних.

Література:

- *основна:* [3];
- *додаткова:* [2]

Семінар 5.

Тема5: Цілі маркетингу та рекламних комунікацій – 2 год.

Психологія ціноутворювання та реклами. Емоційний вплив реклами. Цілі маркетингу та рекламних комунікацій. Позиціювання торгових марок. Стратегії використання засобів реклами.

Основна література: [1].

4.3. Організація самостійної роботи студентів

Зміст завдань для самостійної роботи студентів та форми звітності.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання — це різновид позааудиторної самостійної роботи студента навчального та навчально-дослідного характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу курсу «Психологія міжкультурних комунікацій».

Мета ІНДЗ — самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студентів з навчальної дисципліни та розвиток навичок дослідницької роботи.

Зміст ІНДЗ — це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми дисципліни «Психологія міжкультурних комунікацій», яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих в процесі лекційних і практичних занять.

Види ІНДЗ. Програмою передбачено виконання завдання на тему «Особливості комунікації в культурах різних країн (за вибором)» Така робота передбачає аналіз матеріалу, дослідження тематики.

Вимоги до оформлення та написання ІНДЗ

Навчально-дослідна робота передбачає відповіді на теоретичне питання та практичне завдання. Теоретичне питання передбачає логічне викладення студентом основних положень, детальний аналіз точок зору різних авторів щодо конкретного питання, формулювання власних висновків та узагальнень. Відповідно розкриття теоретичного питання потребує використання основної навчальної та додаткової літератури, аналізу періодичних видань. Виконання практичного завдання передбачає вміння студента використовувати теоретичні знання з «Психологія міжкультурної комунікації» у практичній діяльності, нестандартних ситуаціях тощо. Аналізуючи виконання практичної частини роботи, оцінюватиметься вміння студента творчо мислити, орієнтуватися у складних ситуаціях соціальної дійсності, усвідомлення психологічної сутності особистості в соціальному оточенні.

Орієнтовна структура ІНДЗ – теоретична частина науково-психологічного дослідження повинна містити: вступ, основну частину, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Практична частина розкривається у довільній формі після викладу теоретичної.

Оцінювання ІНДЗ.

Виконання ІНДЗ оцінюється до 30 балів.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за
-------	----------------------------	--------------------------------

		кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження.	4
2.	Складання плану дослідження	2
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	4
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження.	6
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел).	4
Разом		30 балів

Якщо при перевірці в ІНДЗ не виявлено суттєвих фахових помилок, оформлення її відповідає вимогам кафедри, то така робота може бути прийнята без захисту з оцінкою «відмінно». В усіх інших випадках ІНДЗ захищається автором з виставленням відповідної оцінки у межах до 30 балів.

Високий рівень, що відповідає 28-30 балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні та аргументовані; оформлення відповідає вимогам кафедри.

Достатній рівень, що відповідає 22-27 балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано у повному обсязі і вона не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не у деталях.

Середній рівень, що відповідає 16-21 балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконана не у повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не у повному обсязі.

Низький рівень, що відповідає 0-15 балам, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не у повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студента дає неправильні відповіді.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів.

Тестові завдання з економічної психології

1. Передумовами виникнення і розвитку нової галузі міждисциплінарного наукового знання(економічна психологія) можна вважати: три об'єктивні реальності:

2. Розкрийте сутність теорії раціональної «економічної людини», назвіть авторів цієї теорії.
- 3 Як самостійна галузь психологічного знання економічна психологія почала формуватися в:
 - Хто є автором двотомника «Економічна психологія», в чому полягає його суть
4. Сформулюйте основну з ідей економічної психології Дж. Катони та що є основним завданням в економічних дослідженнях
5. Економічна психологія вивчає (за Ложкіним, Спасеніковим).....
6. Дайте визначення економічній психології та економічній поведінці що було сформульовано Міжнародною асоціацією дослідників у галузі економічної психології, у 70-х роках ХХ ст
7. Дайте визначення предмету економічної психології (за Ложкіним:
8. Дайте визначення предмету економічної психології (за В. Позняковим)
9. Дайте визначення предмету економічної психології (Малахова)
10. Дайте визначення предмету економічної психології (В. Попов)
- 11 Виходячи з особливостей предмета економічної психології назвіть шість методологічних принципів економічної психології:
12. Назвіть критерії за якими можна оцінити реальне місце економічної психології у економічній науці (А. Журавльов)
- 13 Актуальність розвитку вітчизняної економічної психології можна пояснити такими *причинами*:.....
- 14 В економічній психології за допомогою лабораторного експерименту можна вивчати.....
15. Під прийняттям рішення в економічній психології зазвичай розуміють продовжіть, назвіть основні етапи прийняття рішень
16. Розкрийте психологічну теорію прийняття рішень та назвіть основні види прийняття рішень
- 16 Назвіть прізвище засновника психології реклами та назву його експериментальної праці, в чому полягала суть цієї праці?
17. Назвіть Основні складові комплексу маркетингових комунікацій :
- 18 Дайте визначення поняттю психологія реклами
- 19 Назвіть та охарактеризуйте види реклами *в залежності від мети та за способом впливу на людину*:
20. Назвіть та охарактеризуйте види реклами *за носієм рекламного*
- 21 Назвіть та охарактеризуйте види реклами *за місцем використання та за сферою функціонування*
- 22 Назвіть основні організаційні принципи рекламної діяльності за (Л.Е.Орбан-Лембрік)
23. Назвіть основні етапи процесу планування реклами
24. Розкрийте сутність моделі Елмера Левіса впливу реклами на споживача
25. Розкрийте сутність моделі Рассела Коллі впливу реклами на споживача
26. Розкрийте сутність моделі Г. Гольдмана впливу реклами на споживача

27. Розкрийте сутність моделі соціально-психологічної настанови впливу реклами на споживача
- 28 Назвіть узагальнений перелік прийомів подання матеріалу в телевізійній рекламі
29. Розкрийте сутність психологічної ефективності реклами,
30. Назвіть основні Критерії психологічної ефективності реклами
- 31 Розкрийте сутність соціальної ефективності реклами
- 32 Назвіть основні Критерії соціальної ефективності реклами
33. Дайте Психологічну характеристику сутності грошей
34. Дайте характеристику Ставлення до грошей у сучасному українському суспільстві
35. Психологічні наслідки деформації сприйняття грошей в економічній свідомості населення є:
36. Назвіть основні причини боргів:
37. Назвіть основні причини патології пов'язаної з грошима
38. Психологічним значенням грошей Є: та коротко охарактеризуйте
- 39 Назвіть основні типи людей для яких гроші є символом безпеки(Голдберг і Льюїс) та охарактеризуйте їх
40. Назвіть основні типи людей для яких гроші є символом влади та охарактеризуйте їх
41. Назвіть основні типи людей для яких гроші є символом любові та охарактеризуйте їх
42. Назвіть основні типи людей для яких гроші є символом свободи та охарактеризуйте їх
43. Назвіть основні три групи теоретичних підходів до бідності.
- 44 Назвіть особистісні характеристики бідних:
45. Назвіть основні параметри опису соціальних уявлень про багату і бідну людину:
46. Дайте характеристику типових ефектів поведінки споживача
47. Сформулюйте основні принципи розробки товарів
48. Назвіть пріоритетні якості, що сприяють економічній адаптованості особистості
- 49 Характеристика основних проявів дезадаптованості особистості внаслідок порушення економічної складової .
50. Добровільна і вимушена економічна адаптація

Питання до екзамену

1. Економічна психологія як галузь психологічної науки.
2. Предмет та об'єкт економічної психології.
3. Завдання економічної психології.
4. Структура економічної психології.
5. Методи економічної психології.
6. Економічна соціалізація особистості.
7. Економічна соціалізація дітей і підлітків.
8. Системи економічних уявлень.
9. Психологія багатства та бідності.
10. Адаптація до ринкових відносин.

11. Економічна депривація.
12. Психологічні причини бідності.
13. Психологічні проблеми подолання економічної дезадаптації.
14. Психологія економічної поведінки на ринку праці.
15. Трудова поведінка як соціальна та психологічна проблема.
16. Особистісні якості та результативність трудової поведінки.
17. Загальні закономірності поведінки на фінансовому ринку.
18. Психологія ризику та управління фінансовими ризиками.
19. Психологія зберігаючої поведінки.
20. Ставлення до грошей та грошова поведінка.
21. Типи акцентованої поведінки щодо використання грошей.
22. Вплив грошей на формування особистості.
23. Інвестиційна поведінка.
24. Праця і відпочинок.
25. Психологія безробіття.
26. Причини безробіття.
27. Мотивація та адаптація до праці.
28. Психологія ціноутворення та реклами.
29. Емоційний вплив реклами.
30. Психологічний образ підприємця.
31. Моделі підприємницької поведінки.
32. Суб'єктивні передумови підприємництва.
33. Здібності до підприємницької діяльності.
34. Психологічний портрет підприємця.
35. Ставлення до ризику.
36. Психологічні аспекти економічної безпеки в підприємницько- господарській діяльності
37. Стратегії використання засобів реклами

V. Контроль якості знань студентів

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Психологія міжкультурної комунікації» оцінюються згідно вимогам європейської трансферно-накопичувальної системи організації навчання.

Контроль успішності студентів з врахуванням поточного і підсумкового оцінювань здійснюється відповідно до навчального плану. Систему балів для різних видів контролю та порядок їхнього переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 5.2 Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю – у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	10
2.	Відвідування семінарських занять	14
3.	Відповіді на семінарських заняттях	140
4.	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3, 4)	100
5.	Наукова робота	30
	Загальна кількість балів	294
	Розрахунок коефіцієнту	$268:100=2,94$

5.1. Форми і методи поточного контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуються такі методи:

методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.

методи самоконтролю: вміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кожний модуль містить бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється на усному заліку.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Таблиця 5.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого вивчення або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Г.В. Ложкін, В.В. Спасенников. Економічна психологія. -К.: ВД «Професіонал», 2006.
2. Г.В. Ложкін, В.В. Спасенников, В.Л. Комаровска. Економічна психологія.- К.: ВД «Професіонал», 2004.
- 3.М. П. Бутко, А. П. Неживенко, Т. В. Пепа Економічна психологія навчальний посібник За загальною редакцією доктора економічних наук, професора Бутка М. П. «Видавництво «Центр учбової літератури» Київ – 2016

Допоміжні

1. Бистряков І. К. Економічний простір: аспекти методологічного визначення / І. К. Бистряков, Л. Г. Чернюк ; за заг. ред. Б. М. Данилишина. – К. : РВПС України НАН України, 2006.
2. Богиня Д. Трансформаційні процеси в системі формування національного ринку праці: інституційний аспект / Д. Богиня // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 1. – С. 3–8.
3. Бутко М. П. Інтелектуальний капітал як чинник модернізації регіонального економічного простору : монографія / М. П. Бутко, О. В. Попело ; під заг. наук. кер. д-ра екон. наук, проф. М. П. Бутка. – Ніжин : АспектПоліграф, 2014. – 372 с.
4. Васильченко В. С. Управління трудовим потенціалом : навчальний посібник / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, Л. П. Керб. – К. : КНЕУ, 2005
5. Винославська О. В. Людські стосунки : навчальний посібник / О. В. Винославська, М. П. Малигіна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006.
6. Грішнова О. А. Оцінювання персоналу: сучасні підходи до забезпечення ефективності / О. А. Грішнова, О. О. Наумова // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2005. – Т. 2. Управління персоналом в організаціях. – С. 42–50.